apud Græcos exactissime præstitit Theodoretus ille Cyrensis episcopus, ex cujus insigni opere quod apud nos est in antiquis membranis descriptum libet hic aliquot egregie erudita loca ascribere, ex quibus universi illius operis dignitas et utilitas elucescet, οἶνος ἐπὶ Θεοῦ ἡ τιμωρία, Δαβὶδ, ὅτι ποτήριον ἐν χειρὶ κυρίου οἴνου ἀκράτου πλήρες κεράσματος, hoc est, *vinum divinam pœnam significat. Sic David, quia poculum in manu Domini vini meri, plenum misto* (*Ps.* LXXIV, 8). Item αἱ τρίχες τὸν νεκρώσεος σύμβολον· νεκραὶ γὰρ αὗται, καὶ ὀδύνης αἴσθησιν οὐ δεχόμεναι· τὴν ἀληθῆ τοίνυν ζωὴν ἔχειν κελεύει τοὺς τῷ Θεῷ λειτουργοῦντας, καὶ μηδὲν ἔχειν νεκρὸν, μήδε δυσῶδες τούτο, καὶ ὁ θεσπέσιος ἡμᾶς διδάσκει Παῦλος. Χριστῷ, φησὶν, συνεσταυρῶμαι· ζῶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγώ· ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. ταῖς μετὰ θείαις φησὶν ἐνεργείαις ἐμαυτὸν ἀφιέρωσα, hoc est. *Pili mortalitatis symbolum sunt : mortui enim cum sint, nullum doloris sensum admittunt. Admonet igitur et imperat eos veram agere vitam, qui Dei ministerio sese addixerunt, nihilque habere mortale et fetidum : quod etiam nos docet divinus ille Paulus, cum Christo, inquit, crucifixus sum, vivoque non amplius ipse, sed vivit in me Christus : quasi diceret, quod se sacris officiis, divinisque actionibus addixisset*, etc. Habent autem ejusmodi Formulæ quiddam commune cum Hebræorum Cabala, quam Græci quondam parum animadvertentes secretis sensibus eruendis esse valde quam appositum, κόβαλλα paucis litteris immutatis, hoc est, *imposturas* appellabant. Ita enim scholiastes Gregorii theologi scribit : et quoniam de ea re nostri etiam homines, nimirum Joannes Picus Mirandulanus, Paulus Ritius, et Joannes Capnion viri cum omni antiquitate certantes abunde scripserunt, nihil hic dicam prolixius, sed studium tantum meum et expromptam omnia recta studia promovendi voluntatem tibi commendo. Cæterum quotiescumque te nomino, volo semel ac unico verbo omnes illos qui ingenio, virtute, bonis moribus, ac absoluta eruditione præstant, significasse, Vale bene, vir nobiliss. ac mihi modis omnibus amande. Viennæ Austriæ ex collegio Regio, Anno a nato Jesu, 1530, mense Decembri.

SANCTI EUCHERII

LUGDUNENSIS EPISCOPI

DE LAUDE EREMI

AD HILARIUM LIRINENSEM PRESBYTERUM

EPISTOLA SEU LIBELLUS.

Domino sancto, et meritis beatissimo, et in Christo gloriosissimo HILARIO EUCHERIUS.

1. Magno tu quidem animo egressus dudum de domo tua, et de cognatione tua, usque in mare magnum recedentia eremi secreta penetraveras; majore tamen virtute repetita est a te eremus quam petita. Siquidem cum hanc primum hospes ingressus es, habuisti ducem et velut itineris tui prævium, quem deinde militiæ cœlestis magistrum; eumque tunc secutus, et parentes relinquens, parentem tamen sequebaris. Nunc vero cum eumdem ascitum ad pontificale fastigium prosequendum putaveris, ad familiare secretum eremi te amor retulit. Ergo nunc es nobilior et major exemplo. Prius enim cum desertum peteres, comitatus fratrem videbaris; nunc cum desertum repetieris, etiam patrem reliquisti. At qualem illum, quantumque? quanto tibi semper dilectionis cultu observatum? quam singulari tibi affectione devinctum? ut cujus charitati præferre nihil posses, nisi forte solam eremi charitatem : quam cum illi justo præponis examine, approbasti diligere te non illum parum, sed hanc amplius aliquid. Ostendisti etiam ille in te secreti amor quam magnus esset, cui etiam maximus cederet. Qui quidem eremi amor, quid in te nisi Dei amor appellandus est? Servasti ergo charitatis ordinem lege præscriptum, primo Deum tuum, exin proximum diligendo.

2. Quem tamen ego sola profectus tui contemplatione (ut animo conjicio) nec adversatum itineri consilioque tuo existimo, sed inusitato inter devinctas sibi personas modo, dimittere te ille (ut puto) non minus voluit, quam tu discedere. Diligit enim te et ille multum vicissim, in amore tamen tuo commendum tuum consuloit; cumque affluentissima ejus et summa in te sit charitas, fastigium tamen illius tendit usque ad utilitatem.

3. Et tu licet omnem jamdudum censum in Christi pauperes Christo dives effuderis, tum et præferas licet annis juvenem, moribus senem, sis etiam ingenio clarus, clarus eloquio; nihil in te tamen primore loco magis suspexerim dilexerimque, quam quod solitudinis sedem sic concupisti. Unde quia me respondere copiosius spatiosissimis ac facundissimis litteris tuis sæpe postulas, sufferas paulisper necesse est, cum sis ipse sapiens, insipientiam meam, dum recolo multimodam Domini gratiam erga hanc ipsam eremum dilectam tuam.

Eremum ergo recte incircumscriptum Dei nostri templum dixerim; etenim quem certum est habitare in silentio, credendum est gaudere secreto. Sæpius

se illic videndum sanctis suis præbuit, et conciliante loco, congressum non est aspernatus humanum. In deserto quippe Moyses glorificato Deum vultu conspicit (*Exod.* III) : in deserto Elias vultum pavens ne Deum conspiciat, obvolvit (III *Reg.* XIX, 13). Et quamvis omnia ipse tamquam sua revisitet, neque uspiam desit; tamen (ut æstimare licet) peculiarius visitationem dignatur eremi, et cœli secretum.

4. Ferunt quemdam alii quærenti quali inesse loco Deum crederet, respondisse ut quo se duceret impiger sequeretur. Tum comitante eodem, ad late patentis eremi secreta venisse. Et ostendens solitudinis vastæ recessum, En, inquit, ubi Deus est. Nec immerito ibi esse promptius creditur, ubi facilius invenitur.

5. Nam et in primordiis rerum, cum omnia Deus in sapientia faceret, et singula quæque futuris usibus apta distingueret, non utique hanc terræ partem inutilem et inhonoratam dimisit; sed cuncta non magis præsenti magnificentia, quam futuri præscientia creans, venturis (ut arbitror) eremum sanctis paravit. Credo his illam locupletem in fructibus voluit, et pro indulgentioris naturæ vice hanc sanctorum dare fecundam, ut sic pinguescerent fines deserti, et cum rigaret de superioribus suis montes, abundarent quoque multiplicata fruge convalles ; locorumque damna suppleret, cum habitationem sterilem habitatore ditaret.

6. Possessor paradisi et transgressor præcepti, cum locum voluptatis habitaret, fixam sibi a Deo legem servare non potuit. Quanto enim jucundior ille amœnitatibus locus, tanto huic in lapsum pronior fuit. Unde non solum hunc legibus suis subdidit, sed etiam in nos usque suum illum stimulum mors tetendit. Proinde eremum colat, qui vitam cupit; quia amœni incola mortem paravit. Sed jam ad posteriora eremi Deo semper acceptæ exempla veniamus.

7. Moyses cum egisset pecus ad interiora deserti tunc resplendentem eminus Deum igne vidit innocuo; nec solum vidit, verum etiam audivit loquentem. Nempe tunc Dominus cum abjici pedum vincula commoneret, sanctam eremi terram pronuntiavit, dicens : *Locus in quo tu stas, terra sancta est* (*Exod.* III, 5) ; manifesto tunc judicio meritum occulti honoris expressit. Confirmata quippe est a Deo sanctitas loci, sanctitate testimonii; in quo (ut reor) etiam illud pariter et latenter enuntiat, ut accedens ad eremum pristinis curarum obligationibus vitæ se absolvat, et anterioribus vinculis expeditus incedat, ne locum polluat. Ibi primum Moyses divini colloquii familiaris adhibetur interpres; accipit verba, ac vicissim refert; dicenda agendave et percunctatur pariter et docetur, ac mutuo confabulationis usitatoque commercio cum cœli Domino sermocinatur. Ibi virgam resumit in opera signorum potentem, ingressusque eremum pastor ovium, pastor ab eremo revertitur populorum.

8. Quid deinde plebs Dei ab Ægypto liberanda, et operibus absolvenda terrenis, numquid non avia petiit, ad solitudinesque confugit (*Exod.* XIV)? appropinquatura in eremo utique Deo, a quo fuerat exempta servitio. Tendebat igitur ad desertum longa vastitate terribile, Moyse duce. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine! Eremum ingressus Moyses, Deum viderat. En redit rursus ut videat. Ipse plane dux itineris populum suum Dominus ad deserta ducebat; in usum utriusque temporis trahens viantibus columnam, nunc rubentem flamma, nunc nube candentem. Dabat ita promerentibus e cœlo signum, quod lactea mole porrectum alternis irradiabat ardoribus. Intento Israel lumine sequebatur radium, corusco eminus igne rutilantem, ut in eremi secreta tendentibus digne Dominus, cum iter ostenderet, lumen præferret.

9. Huic identidem populo nonne ad deserta tendenti objecta invii maris claustra patuerunt (*Exod.* XIV, 22)? Cum inter præruptos gurgites iter carpens, pulverulento vestigiis agmine Rubris littoribus incessit; exstantesque undarum pendentium montes de profunda valle suspiciens, sic custos gentis freti stagna transmisit.

10. Neque in hoc tantum divini operis virtus stetit : nudata namque rursum refluo æquore operiens, iter eorum cum hoste delevit, totumque in sedibus suis mare (credo ne ab eremo Israel reverteretur) opposuit. Aperuit inter aquas viam, et circumfusis deinde aquis texit, ut desertum expetentibus patefaceret itum, clauderet reditum (*Exod.* XIV, 27).

11. Hac ergo gratiæ virtute donata gens illa, cum ad solitudinem tenderet, plura tamen promeruit cum possideret. Illic namque eamdem insperato Dominus miraculo refecit, cum percussa silice exundantes aquas sitientibus præbuit, et abhorrentibus saxis rivos nativo fonte depromens, occulta manus imposuit subitam latentibus venis naturam (*Exod.* XVII, 6). Nec solum illic ingesto flumine viscera siccæ rupis infudit, verum etiam dulcedine superindita amaros tristibus aquis haustus repressit (*Exod.* XV, 25). Illas elicuit, has placavit : nec majore miraculo e saxis aquas quam ex aquis alias aquas reddidit. Obstupuit plebs cuncta, cœlestis illic auxilii opem sentiens, non minus in his aquis quæ erant quam in illis quæ nondum fuerant.

12. Illic etiam idem populus demissum cœlitus cibum albenti solo legit, cum e nubibus Dominus panem pluvium sicco imbre dejecit (*Exod.* XVI, 14). In tabernacula et in circumjecta castrorum manna ninguido aere illapsum cecidit, ubi panem angelorum manducavit homo. Et quia sufficit diei malitia sua, quotidianum divina indulgentia victum contulit, jam tunc lege præmissa, ne in crastinum cogitaret. Sic quondam in eremo constitutis, quia præstare victum terrena non poterat, cœlum ministrabat.

13. Legem etiam et cœlestia edicta Hebræus idem numquid non eremi inhabitator accepit, tum cum proprius admotus, inspicere divino digito impressa tabulis signa meruit (*Exod.* XX)? eductus castris in

occursum Domini, ad radicem montis obvius institit? Vidit equidem pavore perculsus illum Sinai verticem, quem terrore multo conspicua majestas insederat. Aspexit attonitus montem procul interfluenti igne fumantem; quem deinde totum late nubes densissima obtectum operiebat. Expavit hinc micantia expressis ignibus fulgura, et tonitrua crebris fragoribus mixto buccinarum clangore reboantia, ita filii Israel dum in solitudinibus degerent, Dei sedem videre, vocem audire meruerunt.

14. Talibus olim similibusque usa est ac sustentata miraculis natio illa (*Deut.* XXIX, 5), cum deserti incola fuit, cum eam inusitatus cibus repentinus potus, inconsummabilisque vestitus aleret, cum etiam illa quæ extrinsecus corpus ambiebant, infatigabili habitu permanerent. Quidquid eorum necessitati locorum ingenium non attulerat, manifesta Dei magnificentia suggerebat. Vix in hæc cœlestis gratiæ dona pervenit sanctorum unus, qui de hoc populo ait : *Non fecit taliter omni nationi* (*Ps.* CXLVII, 20). Specialia contulit, inaudita concessit, cum divinis muneribus populum refecit in eremo.

15. Et hæc quamvis in figuram nostri facta tradantur, et facies illa rerum mysteriis floreat occultis, omnesque in Moyse baptizati, in nube, et in mari escam spiritalem manducasse, potum spiritalem hibisse referantur (I *Cor.* X, 2) ; tamen omnia hæc ita futurorum continent fidem, ut gestorum custodiant veritatem. Quamquam nec sic quidem eremi minor laus est, etiamsi ea quæ illic gesta sunt, in sacramentorum sint altitudinem referenda. Nihil ergo gratiæ derogatur, etiamsi ille tunc status corporis, et vestimentorum non consecuta corruptio, venturæ vitæ specimen detulerunt. Magna namque loci gratia est, si quales illos beatissimi sæculi felicitas habebit, tales in hoc jam istos eremus habeat.

16. Quid, quod filii Israel ad illam desiderabilem terram non nisi habitatione eremi pervenerunt? Et ut gens eadem possideret postea illam lacte et melle manantem, prius hanc aridam incultamque possedit. Totum semper ad veram patriam eremi mansionibus iter panditur. Habitet inhabitabilem terram, qui vult videre bona Domini in terra viventium; sit hospes hujus, qui civis esse contendit illius.

17. Sed ut hæc relinquam, David ipse insidias regis infesti non nisi cum desertum expeteret evasit (I *Reg.* XXIII) : qui in Idumææ ariditatibus commoratus, toto Dominum corde sitiebat, ut sitiens in deserto et in invio et inaquoso, tum demum appareret Deo in sancto, ac deinceps Dei virtutem pariter et gloriam sanctus videret.

18. Elias vero, maximus secretorum colonus; cœlum imbribus clausit, ignibus reseravit, ministra alite cibum sumpsit, fixa mortis jura revocavit, Jordanem dividuum interrupto amne transivit cœlum ardenti curru raptus ascendit (III *Reg.* XVII, 18; IV *Reg.* II).

19. Quid deinde Elisæus, consectator vitæ hujus atque virtutis? nonne perinde divino miraculorum opere inclaruit, quem insignem nunc scissus torrens, nunc innatans ferrum, nunc redivivi, nunc olei incrementa fecerunt; quique postremo post alia quamplurima duplicatam in se virtutem magistri hoc etiam comprobavit, quod ille superstes defunctum, hic defunctum exsuscitavit jam defunctus (IV *Reg.* II, 4, 6).

20. Filii quoque prophetarum relictis urbibus expetebant gemino defluentem fonte Jordanem, exstruebantque in abditis tabernacula remoto juncta torrenti. Excubabat cohors sancta secreti fluminis ripis, velut quibusdam sparsa tentoriis, et habitationibus congruis egregia indoles spiritum custodiebat paternum (IV *Reg.* VI).

21. Quid ille quo major inter natos mulierum non surrexit (*Matt.* III); nonne in deserto clamans, in deserto vivebat? In deserto ab hoc baptismus traditur, in deserto pœnitentia prædicatur, in deserto primum mentio regni cœlestis infertur. Ibi hæc ille audientibus primus ingessit, ubi hæc citius ambiens quisque promeruit. Nec immerito futurus hic arduus deserti habitator, ante faciem Domini angelus mittitur, viam reserat in cœleste regnum, et præcursor et testis dignus qui Patrem e cœlo loquentem audiret, Filium baptizando contingeret. Spiritum sanctum descendentem videret.

22. Ipse quoque Dominus ac Salvator noster baptizatus confestim (ut Scriptura ait [*Matt.* IV, 1]) a Spiritu in desertum ducitur. Quis hic igitur est Spiritus? Cunctatio nulla subest, quin Sanctus. Quod deinde Spiritus sanctus pertrahit in desertum, nimirum istud ille dictat, istud ille tacitus inspirat, fitque eremus Spiritui sancto suggerenti digna suggestio. Mystico ergo fluminc infusus, nihil sibi prius agendum putat, quam ut ad secreta contendat. Et tamen ille sanctificantes semper aquas tunc sanctificaverat, nec peccati hominem purgatus abluerat ; peccatum enim ille neque fecerat, neque metuebat; et eremi tamen amore flagrabat, atque in omnibus salutaris auctor exempli, hanc non dignam nobis desiderabat. Quæ si votiva Deo ab erroribus libero, quanto magis necessaria homini erroribus obnoxio? Si petita non delinquenti, quanto magis exoptanda peccanti.

23. Ibi etiam in famulatum Domini, remotis circumstrepentibus turbis, tacita divini vigoris ministeria succedunt, et in eremo constitutus, tamquam jam in cœlum revectus, occurrentium excipitur officiis angelorum (*Matt.* IV, 11). Ibi tunc tentantem notæ artis insidiis hostem illum antiqui temporis confutavit, supplantatoremque veteris Adam novus Adam repulit. O laus magna deserti, ut diabolus qui vicerat in paradiso, in eremo vinceretur!

24. Desertus etiam locus ille erat in quo Salvator noster quinque virorum millia panibus quinque et piscibus tantum duobus pavit, satiavit, explevit (*Marc.* VIII). Semper in deserto, pane Jesus suos pascit. Suis prætulerat olim manna divini muneris fidem, nunc fragmina retulerunt : eodemque miraculo victus ut tunc esurientibus decidit, ita nunc

vescentibus crevit. Cunctis dono suo epulæ auctiori- A bus majores fuerunt cibis, quam fuerant illatæ conviviis. Desertis, inquam, desertis tantorum nunc signorum causas demus, nec virtus potentiam declarasset si habuisset locus copiam.

25. Et tunc Dominus Jesus ad excelsi montis remotiora secessit, cum tribus tantum sibi adhibitis electis insolita claritate vultus effulsit; qui cum assumptum palam hominem præferret, declarandæ majestatis indicium secretis credidit. Ibi tunc ille apostolorum maximus : *Bonum erat*, inquit, *nos hic esse* (*Matt.* XVII, 4) ; adamans scilicet magnitudinem signi, in remotione deserti.

26. Idem quoque Dominus Jesus (ut scribitur) in desertum locum ibat, ibique orabat (*Luc.* V, 16)? Locus ergo ille jam vocetur orationis locus, quem B exorando Deum, idoneum Deus auctor ostendit, docuitque unde facilius nubes humiliantis se oratio penetraret, adjuta loco, quia honorata secreto : atque ipse illic orando cum peteret, demonstravit ubi orare nos vellet, cum peteretur.

27. Quid nunc ergo Joannem, Macariumque commemorem, aliosque complures, quorum conversatio dum in desertis est, in cœlis facta est? Appropinquaverunt illi tantum Domino quantum appropinquare Deo hominem fas sinebat, admissique sunt in divinarum opera rerum quantum carne circumdatos licebat admitti. Fixam in superna mentem cœlestibus inseruerunt secretis, hic comitantem gratiam aut revelationibus tacitis, aut clamantibus signis protulerunt, et suffragante secreto usque in id pro- C vecti sunt, ut terram tunc quidem corpore contingerent, cœlum vero spiritu jam possiderent.

28. Hoc igitur eremi habitaculum dicam non immerito quamdam fidei sedem, virtutis arcam, charitatis sacrarium, pietatis thesaurum, justitiæ promptuarium. Nam sicut in magna domo pretiosa quæque claustris obsignata in remotis habentur, ita magnificentia illa sanctorum abditorum eremo, quam difficultatibus suis natura obseravit, deponitur intra quoddam conclave deserti, ne conversationis humanæ usu abolescat. Apteque a mundi Domino hæc pretiosa divitiarum supellex, in illa mundanæ domus parte non solum conditur, verum etiam, cum usus est, ex reconditis promitur.

29. Fuit olim erga eremum cura divinæ Provident- D tiæ summa et maxima, sed ne nunc quidem parva est. Nam et nunc cum eremi incolis victus divinitus insperata supervenit largitate, quid aliud quam e cœlo lapsus defluit? Habent et isti in hac munificentia suum manna, nec minus his Dominus brachii sui opere secreto alimoniam spargit ex abdito. Et cum silicibus perfossis tandem divino munere respondentes e saxis aquæ profluunt, quid aliud quam velut Moysi virgæ ictu percussa rupe emergunt? Vestimentorum perinde habitus in eremi vastitate degentibus, nunc quoque ecce non deficit, qui dum jugiter gratuito divina provisione succedit, utique succedendo manet. Aluit Dominus in deserto suos quondam, sed et nunc alit; et illos quadraginta annis, hos vero quousque anni erunt.

30. Merito hanc Sanctus divino igne succensus, relicta sede propria, sedem legat : merito propinquis, filiis parentibusque præponat, suorumque omnium commercio emat. Merito hæc genitalem deserentibus patriam temporariæ patriæ nomen obtineat, a qua non metus, non desiderium, non gaudium, non mœror revocet. Merito plane universorum affectuum sola sit pretium.

31. Quis enim enumerare beneficia eremi digne queat, virtutisque commoda habitantium in ea? In mundo positi, quodam modo extra mundum recedunt, *in solitudinibus* (ut ait Apostolus) *errantes, in montibus, et speluncis, et in cavernis terræ* (*Hebr.* XI, 38). Nec immerito dignum talibus Apostolus negat esse mundum, qui alieni sunt ab illo reipublicæ humanæ tumultu, sepositi, quieti, silentes; nec magis absunt a voluntate peccandi quam a facultate.

32. Clari apud veteres sæculi hujus viri, defatigati laboribus negotiorum suorum, in philosophiam se tamquam in domum suam recipiebant. Quanto pulchrius ad hæc manifestissimæ sapientiæ studia divertunt, magnificentiusque ad solitudinum libertatem et desertorum secreta secedunt, ut philosophiæ tantum vacantes, in illius eremi deambulacris [*Vulg.* vastitate], tamquam in suis gymnasiis, exerceantur? Ubi, quæso, liberius, quam in deserti habitatione servetur Pascha? Sed virtutibus et continentia : continentia, inquam, quæ velut alia quædam est cordis eremus. Nam et Moyses quadraginta continuos se in eremo dies (*Exod.* XXIV, 18), totidemque post se illic Elias (III *Reg.* XIX, 8) jejunio dedit : et uterque ibi inediam ultra humani effectus vires extendit. Deinde et Dominus, idem, sed in deserto abstinentiæ tempus exegit (*Matth.* IV, 2). Nec præterea usquam legimus spatia eadem exacta jejunio : ut putandum sit, aliquem tribui per Dominum locis illis etiam vigorem.

33. Ubi, quæso, magis vacare, et quam dulcis sit Dominus, videre contingit? Ubi promptior ad perfectionem tendentibus via panditur? Ubi major virtutibus campus aperitur? Ubi facilius mentis, ut possit circumspicere, custodia? Ubi liberior cordis, ut Deo inhærere certet, intentio, quam illis utique secretis, in quibus Deum non solum invenire promptum est, verum etiam custodire?

34. Et quamvis sæpe in eremo tenuis soli pulvis occurrat, nusquam tamen firmius Evangelicæ illius domus fundamenta jaciuntur (*Matth.* VII, 24). In illis licet aliquis consistere arenis velit, nequaquam tamen super arenas domum construit : nusquam magis quam illic supra petram prædictum illud ædificium collocatur, quod immobili stabilitate fundatum, Inconcussa mole durabit : ut tempore ingruentium procellarum, non flantibus ventis, non immissis torrentibus subruatur. Itaque habitatores deserti talia sibi ædificia, sed in cordibus fabricant : illi qui sum-

ma imis appetunt, qui excelsa humilitate sectantur, desides atque immemores terrenorum, ob spem votumque cœlestium. Qui abjiciunt, dum egere malunt, divitias, egere festinant, dum esse divites concupiscunt; die ac nocte labore vigiliisque decertant, ut apprehendant vitæ illius principium, cujus non invenient extremum. Sic materno eremus sinu continet illos æternitatis rectissime avaros, bene prodigos brevitatis; incuriosos præsentis temporis certos futuri : et per hoc assequuntur ut in quos sæculorum fines decurrerunt, his sæcula sine fine contingant.

35. Fervent ibi conscriptæ interioris hominis salubriter leges, et æterni sæculi jura subtilius. Non illic humana criminum facinorumque præscripta vim suam resonant, nec se ultricia capitalium delictorum jura exerunt. Cor nisi purissimum indigenæ leges faciunt reum; atque ipse omni studio, mentis motus interior, intra justitiæ terminos coercetur: eodemque se judice vel levium cogitationum principia plectuntur. Apud alios malum sit malum fecisse, apud hos vero malum est bonum non fecisse.

36. Sed quomodo ego possim commemoratione digna interiora eremi instituta venerari? Nunc vero illud tacitus præterire non possum quod in habitatoribus ejus vis illa virtutis quam abscondita cunctis, pene tam nota est. Nam cum se utique in remota abigunt, mundum, humanumque consortium repudiantes, occuli quidem gestiunt, meritum tamen occulere non possunt. Quantum se eorum introrsus agit vita, tantum se foras proripit gloria; Deo (ut arbitror) ita inter utrumque moderante, ut incola eremi suæ lateat sæculo, et non lateat exemplo. Hæc lucerna est, quæ universum resplendet orbem, supra eremi candelabrum locata : hinc se flagrantissimum lumen per tenebrosa mundi membra diffundit. Hæc est civitas quæ abscondi non potest in deserti monte constructa, quæ imagine sua cœlestem Jerusalem terris dedit. Proinde si quis in tenebris est, huic lumini approprinquet, ut videat: si quis discrimini patet, ad hanc civitatem tendat, ut tutus sit.

37. O quam jocundæ sunt sitientibus Deum, etiam deviæ illis saltibus solitudines! quam amœna sunt quærentibus Christum illa secreta, quæ longe lateque natura excubante porrecta sunt! Silent omnia. Tunc in Deum suum læta mens quibusdam silentii stimulis excitatur, tunc ineffabilibus vegetatur excessibus. Nullus interstrepens illic sonus, nulla nisi forte cum Deo vox est. Solus ille admodum suavis sonitus silentium secretæ stationis intervenit, interpellatque illum placidæ quietis statum strepitus quiete dulcior, et sanctus modestissimæ conversationis tumultus. Tunc hymnis suave resonantibus excelsa ipsa ferventes chori pulsant, atque in cœlum non minus pene vocibus quam orationibus pervenitur.

38. Fremit frustra tunc circumveniens adversarius, tamquam intra caulas ovibus septis lupus. Invisit sane spatiosa deserti lætantium angelorum chorus, et per illam Jacob scalam commeantes, eremum frequentia abditæ visitationis illustrant (*Gen.* xxviii, 12); ac ne in vanum vigilent qui custodiunt civitatem, peculiarius Christo propugnatore munitur, qui tamquam murorum objectu, ita eremi ambitu hostes suos submovet, ut adoptiva Deo gens quantum secreti spatiis exposita, tantum hostibus suis clausa sit. In illo quoque meridie sponsus recubat : habitatoresque deserti, charitate vulnerati contemplantur eum dicentes : *Invenimus quem diligit anima nostra: tenebimus eum et non dimittemus* (*Cant.* iii, 4).

39. Non est infructuosum (ut creditur), non est illud sterile eremi solum, nec infecunda arentis saxa deserti. Illic multiplex germen, et centenos accola fructus recondit. Non facile illic jacta semina secus viam decidunt, quæ volucres absumant: nec in petrosa facile dilabuntur, quæ non habentia altitudinem terræ, æstuent, et arescant : neque in spineta facile fugiunt, quæ jam adultis sentibus obruantur. Uberi illic messem proventu colonus metet : producitur in his saxis seges illa, per quam etiam ossa pinguescunt. Invenitur etiam illic panis vivus, qui de cœlo descendit. Erumpunt in illis rupibus fontes irrigui, et aquæ vivæ, quæ non satiandis solum, verum etiam possunt sufficere salvandis. Hic interioris hominis pratum [*Vulg.* pastus] et voluptas, hic inultum desertum, illic mira amœnitate jucundum est; eademque corporis est eremus, animæ paradisus.

40. Nulla jam quamvis fertilis tellus, terræ eremi se comparatione jactaverit. Est terra aliqua frugibus ditis? in hac maxime nascitur frumentum illud, quod esurientes adipe suo satiat. Est alia gravidis læta vinetis? in hac maxime profertur vinum illud, quod bene lætificat cor hominis. Est alia pascuis præstans? in hac saluberrime pascunt oves illæ, de quibus dicitur, *Pasce oves meas* (*Joan.* xxi, 17). Est alia floribus picta vernantibus? in hac maxime verus ille flos campi et lilium convallium refulget. Postremo alia est speciosius exsultans metallis, alia vero auro suo fulva est? in hac varii lapidum micant vibrante luce fulgores. Ita terra hæc singulis terris major ad singula, omnes longe præcedit bonis omnibus.

41. Recte ergo tu verenda tellus Sanctis aut in te positis, aut non procul a te remotis, aut habitabilis dudum, aut desiderabilis exstitisti : quia pro universis bonis illius es fertilis in qua habentur universa. Tu cultorem hunc, qui suam terram non qui tuam excolat, requiris. Tu inhabitantium te vitiis sterilis, tu fecunda virtutibus. Tuam quicumque sanctorum familiaritatem quæsivit, Deum reperit: Christum in te, quisquis te coluit, invenit. Ipse qui habitat, Domino habitatore lætatur. Idem ipse est, et possessor tuus, et divina possessio. Tuum qui non refugit habitaculum, factus est ipse Dei templum.

42. Equidem cunctis eremi locis quæ piorum illuminantur secessu, reverentiam debeo, præcipuo ta-

men Lirinum [*Vulg.* Lerinam] meam honore complectens, quæ procellosi naufragiis mundi effusos, piissimis ulnis receptat venientes : ab illo sæculi flagrantes æstu, blande introducit sub umbras suas, ut illic spiritum sub illa interiore Domini umbra anheli resumant. Aquis scatens, herbis virens, vitibus renitens, visibus odoribusque jucunda, paradisum possidentibus se exhibet. Digna quæ cœlestibus disciplinis Honorato auctore fundata sit, quæ tantis institutis tantum nacta sit Patrem, apostolici spiritus vigore et vultus honore radiantem. Digna quæ illum suscipiens, ita emitteret [*Port. cod.* eniteret] : digna quæ præstantissimos alat monachos, et ambiendos proferat sacerdotes. Hæc nunc successorem ejus tenet, Maximum nomine; clarum, quia post ipsum meruit adsciri. Hæc reverendi nominis Lupum, qui nobis illum ex tribu Benjamin lupum retulit. Hæc habuit germanum ejus Vincentium, interno gemmam splendore perspicuam. Hæc possidet venerabilem gravitate Caprasium, veteribus sanctis parem. Hæc nunc habet sanctos senes illos, qui divisis cellulis Ægyptios Patres Gallis nostris intulerunt.

43. Quos ego illic, Jesu bone, sanctorum cœtus, conventusque vidi ! Pretiosa in his suavi unguedine alabastrum fragrabant : spirabat passim odor vitæ. Interioris hominis faciem, exterioris habitu præferebant : constricti charitate, humilitate dejecti, mollissimi pietate, firmissimi in spe, incessu modesti, obedientia citi, occursu taciti, vultu sereni; prorsus ipsa protinus contemplatione angelicæ quietis agmen ostendunt. Nihil concupiscunt, nihil desiderant nisi eum, tantum quem solum desiderantes concupiscunt. Dum beatam quærunt vitam, beatam agunt; eamque et dum adhuc ambiunt, jam consequuntur. Itaque optant a peccatoribus segregari? jam segregati sunt. Castam possidere vitam volunt? possident. Omne in Dei laudibus tempus habere ambiunt? habent. Desiderant gaudere sanctorum cœtibus? gaudent. Christo frui cupiunt? Christo fruuntur. Vitam eremi adipisci gestiunt? corde adipiscuntur. Ita per largissimam gratiam Christi, multa ex his quæ in futurum exoptant, in præsentiarum merentur. Rem porro jam capiunt, dum spem sequuntur. Habent non parvum, etiam labore ipso premium laboris, quia pene jam in opere est, quod merces erit.

44. Horum tu, mi Hilari charissime, redditus insertusque consortio, plurimum tibi, plurimum etiam illis contulisti, qui nunc pro reditu tuo alacri exsultatione lætantur. Cum his, obsecro, peccatorum meorum, intercessionisque memoriam ne oblitteraveris; cum his, inquam, quibus nescio an ipse gaudii plus attuleris, an majus inveneris. Tu nunc verior Israel, qui corde Deum conspicari, ab Ægyptiis sæculi tenebris dudum expeditus, salutiferas aquas submerso hoste transgressus, in deserto accensum fidei ignem secutus, amara quondam, per lignum crucis dulcia nunc experiris : salientes in vitam æternam aquas a Christo trahis, internum hominem superno pane pascis ; in Evangelio throni tui divinam accipis vocem (*Matth.* xix, 28). Qui cum Israel in eremo commoraris, cum Jesu terram repromissionis intrabis. Vale in Christo Jesu Domino nostro.

SANCTI EUCHERII

LUGDUNENSIS EPISCOPI

EPISTOLA PARÆNETICA

AD VALERIANUM COGNATUM

DE CONTEMPTU MUNDI ET SÆCULARIS PHILOSOPHIÆ.

Bene alligantur vinculo sanguinis, qui vinculo consociantur amoris. Sic et nobis quoque admodum gloriari, pro hoc ipso Dei munere licet, quos perinde charitas ut propinquitas nectit, coarctantque in unum affectum duæ necessitudines, quarum alteram a parentibus carnis nostræ accepimus, alteram a nobis sumpsimus. Geminum hoc vinculum, quo (confœderantibus nos hinc genere, hinc dilectione) connectimur, hæc me paulo latius ad te exarare compulit, ut commendarem animo tuo causam animæ tuæ, veramque illam beatitudinem, et æternarum rerum capacem, opus nostræ professionis asserem. Nam cum te æque ac me diligam, necesse est ut summum bonum assequi te, tamquam me alterum, cupiam. Et quidem a professione vitæ sanctæ, pio etiam non abhorres ingenio, qui ea quæ sacræ institutiones docent prævenisti in plurimis præcoqua morum felicitate, ut mihi videaris quædam religionis officia quasi per providam occupasse naturam, Domini ac Dei nostri jam in hoc erga te indulgentia : cujus gratia est quod divina in te doctrina bona sua pro parte invenire potest, pro parte conferre. Quamvis autem in maximos sæculi apices patre soceroque elatus, illustribus ex utroque titulis ambiaris; ego tamen longe superioris in te honoris fastigia concupisco; teque non ad terrenarum, sed ad cœlestium; nec ad sæculi, sed ad sæculorum dignitatem, voco. Certa quippe et inoblitterabilis hæc gloria est, æternitate gloriari. Loquar ergo apud te non sapientiam hujus sæculi, sed illam sapientiam arcanam, absconditam, quam prædestinavit Deus ante sæcula in gloriam nostram (I *Cor.* II). Loquar tecum multo studio